

Skærmstillinger i Feldborg Nørreskov

Dette lille notat forsøger at beskrive, hvordan man forbereder og anlægger plantninger under skærm. Der er tale om en metode, der er anvendt af flere generationer af forstfolk på det gamle Feldborg Statsskovdistrikt senere NST, Midtjylland og metoden er udviklet igennem de sidste 50-75 år.

Hovedformålet med plantninger under skærm er at sikre mere frostfølsomme og udtørringstruede træarter bedst mulige kulturstart i "hede-egnene". Ønsker man et skovdyrkningssystem med RGR efter RGR, kan man som udgangspunkt plante på egentlige afdriftsarealer og beholde et kontinuert skovdække.

Det vil sige, at skærmpantninger er med til at ændre plantageskovbruget i retning mod et mere stabilt og sundere skovklima – med det langsigtede mål at ændre området fra plantage til skov.

Derudover kan skærmen være med til at reducere omkostningstunge kultur-renholdelses-udgifter, hvis den "anvendes rigtigt". I de senere år er der sket en voldsom "opblomstring" af BIR i Feldborg-området. Dette er på sin vis godt, da det er et udtryk for, at skovklimaet er blevet bedre, men det er samtidigt også et spørgsmål om, at holde BIR "i ave" i kulturfasen. Og her kan overstandernes rodtryk og skyggepåvirkning være med til at holde BIR og også cerotina væk/nede i de første 15-20 år af kulturstarten – indtil at plantningen bliver sluttet.

Selve "modellen":

I forhold til en del andre skovdistrikter, er der "udviklet" en lokal model i Feldborg, hvor man udvælger bevoksningerne relativt sent. Alt afhængigt af den konkrete bevoksnings stabilitet og eksponering, startes først i en bevoksningshøjde i "spændet" 18-25 meter, samt med en DBH på 20-30 cm. Oftest er der tale om bevoksninger på 20-24 meters højde, samt en DBH på 22-28 cm. Typisk er overstanderbevoksningen RGR eller ÆGR.

Modellen er forsøgt skitseret i vedlagte skema:

År	Beskrivelse af indgreb
0	Bevoksning udvælges via årets hugstplan og <u>første forberedende tynding</u> foretages. Primært som hugst fra toppen (d.v.s. de højeste træer med den højest krone hugges) samt "piskere" og skrællede/svækkede træer, der ikke vurderes at kunne blive en stabil overstander. Der hugges ca. 20% af massen i dette indgreb. Erfaringsmæssig hugstudtag: 60-90 KFM pr. ha. i RGR.

3-4	<u>Anden forberedende tynding.</u> Hugst beskrevet som ovenfor under "år 0". Erfaringsmæssig hugstudtag: 60-90 KFM pr. ha. i RGR.
6-7	<u>Tredje og sidste forberedende hugst</u> inden plantning. Der hugges ca. 30% af den resterende masse fra toppen og der tilgodeses de mest dybtkronede træer, der vurderes at kunne hugges stabile. Erfaringsmæssig hugstudtag: 100-150 KFM pr. ha. i RGR.
8-9	Et til to år efter sidste forberedende hugst laves <u>jordbearbejdning og plantning</u> . Jordbearbejdningen er i dag typisk hulboring - og der må IKKE bores for tæt på skærmtræernes større "anker-rødder.
11-13	<u>Første overstanderhugst efter plantning.</u> Der hugges fra toppen, for de mest stabile overstandere samt for at hjælpe underplantningen. Udtag ca. 25% af den resterende overstandermasse. Erfaringsmæssig hugstudtag: 60-90 KFM pr. ha. i RGR.
15-18	<u>Anden overstanderhugst efter plantning.</u> Der hugges fra toppen, for de mest stabile overstandere samt for at hjælpe underplantningen. Udtag ca. 30% af den resterende overstandermasse. Erfaringsmæssig hugstudtag: 60-90 KFM pr. ha. i RGR.
21-24	<u>Tredie overstanderhugst efter plantning.</u> Der hugges fra toppen, for de mest stabile overstandere samt for at hjælpe underplantningen. Udtag 40-50% af den resterende overstandermasse. Erfaringsmæssig hugstudtag: 50-80 KFM pr. ha. i RGR.
28-32	<u>Sidste overstanderhugst.</u> Der hugges de sidste overstandere, på nær de overstandere ("livstræer"), der skal forblive tilbage i bevoksningen. Udtag 80-90% af den tilbageværende overstandermasse. Sidste overstanderhugst foretages, når underplantningen er 5-7 meter høj (alt afhængig af træarten). Erfaringsmæssig hugstudtag: 20-50 KFM pr. ha. i RGR.

Såfremt, at overstanderhugsten praktiseres "rigtigt" i.h.t. ovenstående, bliver overstander-bevoksningen mere og mere stabil med tiden – og kan til sidst klare hårde stormfald. Dog er der altid et "farligt år" i det første år efter tyndingsindgrebet, hvor overstanderne skal "sætte sig". Overstandere tyndes altid marts-april (når frosten er væk og inden vækstsæsonens start). Så har overstanderne én vækstsæson til at "sætte sig" inden det efterfølgende års vinterstorme. "OBS": Skadede og/eller svækkede træer hugges naturligvis, ved de enkelte hugstindgreb uanset...

Den manglende højdetilvækst, der bliver i bevoksningerne, når overstanderne stilles ud på større afstand kompenseres oftest med en øget diametertilvækst, sådan at der er en forholdsvis stor KFM produktion på overstandermassen indtil, at de sidste overstandere afvikles.

Der er selvfølgelig skærmstillinger, specielt i forberedelsesfasen, der er "gået på gulvet". Dette sker hovedsageligt, når der er stort stormfald i året efter de forberedende hugster. MEN, generelt er succesraten stor og mere end 1.000 ha af Feldborg Nørreskov er forynget under skærm indenfor de sidste 70 år.

Den beskrevne model tager udgangspunkt i, at der skal fremkomme en ny hel bevoksning, når skærmen er afviklet, da det har været det primære formål i mange år. Der er intet til hinder for, at modellen kan "gradbøjes" i forskellige retninger.

Ønskes der varierende bevoksningsstrukturer, med partier i forskellige aldre kan dette sagtens lade sig gøre – ligesom modellen også er anvendelig ved indplantning af mindre grupper i bevoksninger. Modellen er også særdeles velegnet ved etablering af selvforryngelser i nåletræ.

Den "primære grundregel" er dog, at desto dårligere boniteter, desto færre etager samt overstandermasse er der plads til, hvis underplantningen skal overleve. Ved underplantning med lystræarter (f.eks. EG) kræves derudover en mere åben skærm end ved skyggetræer.

Se billeder/eksempler på de følgende sider:

Afd. 14a. Feldborg Nørreskov (Borbjerg-Sevel Plantage). Bevoksning forberedt til underplantning. Forberedende hugster i 2011, 2016 samt 2018. Hulboring og plantning forventes udført F2019. BEMÆRK, at kvas er beliggende i hugstsporene, så det resterende areal er klar til hulboring/underplantning.

Afd. 70I **Feldborg Nørreskov (Borbjerg-Sevel Plantage). Skærmplantning med hovedtræart BØG anlagt i 2004, anlagt under en skærm af NGR. Der mangler den sidste afvikling af overstandere (undtagen livstræer) og dette forventes ske omkring 2021-23, når den gennemsnitlige højde på underplantningen er 5-7 meter.**

Afd. 71b **Feldborg Nørreskov (Borbjerg-Sevel Plantage). Bøgebevoksning anlagt under en skærm af LÆR i 1958. Den sidste del af skærmen blev afviklet senere end normalt og de sidste LÆR blev fældet ca. 1992. Der "anes" et 5 meter stadie på billedet, for at give et indtryk af bul- og bevoksningshøjden.**